

MEASURING TAX UNCERTAINTY IN CZECH REPUBLIC

Rudolf Macek¹, Martin Murín²

Abstract

Tax policy could be a huge impact on the real economy. There have been several studies that focus on its impact on economic growth. Most economists believe that the effect of taxes is negative. There is a strong reason to assume that the more uncertain the tax system the smaller the economic growth. However, the big question is, how to measure the tax uncertainty? There is no simple methodical procedure of the measurement. Hence the main aim of the paper is to propose a method to measure the tax uncertainty. We look at the problem from a legal perspective. Our focus is on the Czech Republic from 2004 to 2016. We follow changes of the tax acts. We sum all sections changes within the particular tax act in particular year. Then we use WTI weights to construct a weighted average of tax acts changes. This proposed approach is simple and gives us good insight. From the analyse of the tax uncertainty in the Czech Republic, it stems that it is declining over the examined time.

Keywords

Tax Uncertainty, Economic Growth, Czech Republic, World Tax Index

I. Úvod

V živote nie je nič isté. Teda, okrem smrti a daní. Tieto myšlienky sú pripisované Benjaminovi Franklinovi. Byť sa jedná o výrok, ktorý na prvý pohľad problematiku daní zľahčuje, v hlbšom kontexte do značnej miery vystihuje dôležitosť daní v hospodárstve. Napriek tomu, že existuje libertariánska ekonómia, ktorej autori považujú dane za násilný trestný čin voči súkromného majetku, sa ostatní ekonómovia zhodujú na nemožnosti žiť bez nich. Dane totižto predstavujú hlavný zdroj financovania všetkých verejných politík na všetkých jej úrovniach. Ak by sme si aj vedeli predstaviť život bez daní, nedokázali by sme si ho predstaviť bez služieb, ktoré zabezpečuje vláda. Pri pohľade na veľkosť verejného sektora musí byť jasné, že objem prostriedkov, ktorý je potrebné každoročne na daniach vyzbierať je značný. V Českej republike tvoria výdavky sektoru verejnej správy v priemere za posledných 10 rokov až 42 % HDP. Je pravdou, že časť z týchto výdavkov je krytá deficitom a inými než daňovými príjmami, no väčšinu výdavkov realizuje sektor verejnej správy iba vďaka súčasným daňovým výnosom.

Dane môžu mať výrazný vplyv na aktivitu ekonomických subjektov, a tým aj na celkovú úroveň produkcie krajiny či regiónu. V empirických prácach sa tejto problematike venuje veľký priestor. Autori väčšinou prijímajú záver, že vysoké zdanenie ekonomiku dusí v krátkom období. V dlhom období okrem veľkosti záleží, aký daňový mix si hospodárska autorita zvolí. Konečný vplyv sa bude meniť v závislosti od povahy daní, či miery distorzie, ktorú ekonomickým subjektom spôsobujú. V súčasnej hospodárskej politike prevláda prax využívania spotrebných daní pred daňami dôchodkovými. Empirické práce, ktoré sa venujú otázke vplyvu dopadu daní na ekonomický rast a potvrdzujú opodstatnenosť súčasne realizovanej daňovej politiky, pracujú zväčša s ukazovateľom daňovej kvóty. Daňová kvóta, čo je podiel daňového výnosu na HDP, je však ukazovateľ, ktorý značne trpí endogenitou. Práve z toho dôvodu sú závery štúdií často na úrovni vzťahu a nie kauzality. Aj preto zaznievajú

¹ PRIGO University, V. Nezvala 801/1, 73601 Havířov, Czech Republic. E-mail: macek@prigo.cz.

² PRIGO University, V. Nezvala 801/1, 73601 Havířov, Czech Republic; Masaryk University, Lipová 41/a, 60201 Brno, Czech Republic. E-mail: martin.murin@mail.muni.cz.

v diskusiách názory, že existujú iné faktory ako veľkosť daní, ktoré je možné považovať za ďaleko dôležitejšie v otázkach vplyvov daní na reálnu ekonomiku.

Lucas a Stokey (1983) pracujú s metodológiou, ktorá je vo svojej podstate postavená na mikroekonomickom princípe maximalizácie úžitku. Dane, ktoré vláda vyberá, spôsobujú distorziu. To znamená, že narušajú subjekty vo svojom rozhodovaní a vytvárajú stratu mŕtvej váhy. Optimálne zdanenie definujú ako také, ktoré distribuuje distorzný efekt zdanenia tak, aby maximalizoval blahobyt spoločnosti v čase, a teda minimalizoval súčasnú hodnotu strát mŕtvej váhy. Lucas a Stokey (1983) odporúčajú vláde, aby nepristupovala k častým daňovým zmenám. Dokonca v konkrétnych prípadoch odporúčajú vládam, aby radšej vytvárali verejný dlh, ako by mali upravovať sadzby daní podľa aktuálnych potrieb. V podobnom duchu sa potom vyjadruje aj Barro (1999).

Časté zmeny nastavenia daňového systému naozaj môžu predstavovať vážnejší problém ako samotná veľkosť zdanenia. Ekonomické subjekty sú schopné prijať aj vysoké zdanenie, pokiaľ pociťujú, že za svoje peniaze získavajú od verejného sektoru adekvátnu kvalitu alebo aspoň rozsah služieb. Avšak na časté zmeny v systéme sa zvyknúť nedá. Každá zmena parametrov systému totižto vyvoláva neistotu. Neistotu či už na strane toho, ako bude vyzerat' finálna úprava, alebo na strane neistého výsledného ustálenia danej zmeny. V tomto príspevku sa preto venujeme daňovej neistote.

Pre realizáciu hospodárskej politiky je dôležité nejakým spôsobom daňovú neistotu zachytiť. Jedná sa o problematiku jej merania a následného vyhodnocovania. Nie je jednoznačné, ako ku meraniu daňovej neistoty pristupovať. Niektorí autori považujú za daňovú neistotu zmeny systému, ktoré nie sú transparentné, iní sa sústreďujú na časové momenty týchto zmien. Vo väčšine prípadov je však možné asociovať daňovú neistotu s právnymi aspektami fungovania daňového systému. V tomto príspevku, ktorého cieľom je navrhnúť spôsob merania daňovej neistoty, vnímame daňovú neistotu ako početnosť zmien príslušných právnych predpisov, majúcich silu zákona. Daňový mix pozostáva z rôznych typov daní, ktoré dopadajú na subjekty rôzne. Keďže zostavujeme ukazovateľ celkovej daňovej neistoty, sledujeme zmeny právnych predpisov podľa jednotlivých daní s váhou z ukazovateľa WTI (viď Kotlán a Machová, 2012). Keďže sa jedná o pilotný výstup, v príspevku prezentujeme ukazovateľ daňovej neistoty a jeho analýzu iba pre Českú republiku v rokoch 2004 až 2016. Z výsledkov plyní, že daňová neistota v Českej republike má klesajúci trend.

II. Existencia daní a ich dopad

Fiškálnu politiku môžeme zaradiť medzi základné hospodárske politiky každého štátu. Túto politiku môžeme v prenesenom význame vnímať v súvislosti s existenciou verejného sektoru, resp. štátneho aparátu. Nutnosť existencie verejného sektoru súvisí so zabezpečením elementárnych funkcií štátu a spravidla nie je predmetom rozsiahlych polemík. Na druhej strane predmetom kontroverzií je jeho rozsah a teda aj výška verejných výdavkov, ktoré musia byť financované určitými zdrojmi. Za hlavný zdroj tohto financovania je možné považovať práve príjmy daňové.

Avšak v rámci komplexného pohľadu na fiškálnu politiku je nutné vnímať existenciu bariér, ktoré vládam obmedzujú aktívne možnosti fiškálnej politiky vo forme vysokého podielu mandatorných výdavkov na celkových vládnych, resp. verejných výdavkoch. Pri ciele dosiahnutia vyrovnaného salda štátneho rozpočtu, resp. verejných rozpočtov, je finančné pokrytie zvyšujúcich sa výdavkov zabezpečiť jedine prostredníctvom zvýšenia daňovej záťaže (Zimčík, 2016).

Mintz a Wilson (2010) uvažujú dve roviny existencie zdanenia – pozitívny a negatívny. Prvá spočíva práve s poskytovaním verejných statkov a služieb zdravotného a sociálneho zabezpečenia, čím dochádza k zvyšovaniu nielen sociálnej súdržnosti, ale aj rastu produktivity

ľudského kapitálu. Druhú je možné reflektovať práve v znižovaní disponibilných zdrojov ekonomických agentov, a tým pádom aj celkovej prosperity hospodárstva. Vo všeobecnosti však v rámci ekonomickej teórie prevláda záver, že neprimeraná daňová záťaž pôsobí na ekonomický rast negatívne (Mendoza et al., 1997; Milesi-Ferreti a Roubini, 1998). Szarowska (2011) konštatuje, že rozdielne miery zdanenia hrajú významnú úlohu pri analyzovaní rozdielov ekonomickej výkonnosti jednotlivých krajín, a teda aj jednotlivé typy daní majú rozdielny dopad na ekonomický rast.

Johansson et al. (2008), resp. Lee a Gordon (2005) konštatujú, že zdanenie korporácií je najviac škodlivé nielen pre rozvoj podnikov, ale aj pre samotný ekonomický rast a celkovú prosperitu spoločnosti. Práve preto Matei a Parvu (2009) považujú podnikateľskú činnosť malých a stredných podnikov za kľúčovú aktivitu každého národného hospodárstva, a to vzhľadom k jej ekonomickým a sociálnym dopadom. Konkrétne ide o tvorbu pracovných miest, zvyšovanie produktivity práce či rast konkurencieschopnosti.

Quéré, Fontagné a Lahréche-Révi (2004) tvrdia, že zdanenie korporácií zohráva významnú úlohu pri rozhodovaní investora o umiestnení a rozsahu investícií, a to aj napriek význame iných aglomeračných faktorov. Sadzby dane z kapitálových príjmov považujú Lanasa, Pueyo a Sanz (2008) za základnú možnosť vlád ovplyvňovať lokalizačné rozhodnutia firiem. Zároveň potvrdzujú, že krajiny s nižšou mierou zdanenia korporácií sú výhradne čistými príjemcami priamych zahraničných investícií. Behname (2012) konštatuje, že vplyv priamych zahraničných investícií na ekonomický rast je významne pozitívny v rozvojových krajinách, pričom vplyv ostatných premenných ako je napr. ľudský kapitál či hospodárska infraštruktúra nie je v porovnaní s vplyvom investícií na ekonomický rast tak markantný. Podľa Borensztein, Gregorio a Lee (1995) sú priame zahraničné investície dôležitým nástrojom na prenos technológií a prispievajú k ekonomickému rastu vyššou mierou ako je to v prípade domácich investícií. Upozorňujú však na fakt, že efekt je pozitívny jedine v prípade, že krajina disponuje prahovým limitom ľudského kapitálu. Iamsiraroj a Ulubasoglu (2015) na vzorke 140 krajín taktiež dokazujú, že vplyv investícií na ekonomický rast je pozitívny, ale oproti predchádzajúcej štúdii prichádzajú k záveru, že vplyv investícií na ekonomický rast je dôležitý aj v rozvinutých krajinách, pričom ide práve o investície s vyššou pridanou hodnotou. Dogan (2013) taktiež potvrdzuje dlhodobu pozitívny dopad týchto investícií na ekonomický rast. Avšak pri komplexnom vplyve priamych zahraničných investícií je nutné brať do úvahy aj ďalšie podmienky hostiteľskej krajiny, ako je napr. exportná orientácia, úroveň ľudského kapitálu (tj. kvalifikovaná pracovná sila), príjmová úroveň obyvateľstva, absorpčná kapacita či stupeň komplementarity medzi priamymi zahraničnými investíciami a domácimi investíciami (Blin a Ouattara, 2009). Moudatsou (2003) za vzorke krajín Európskej únie dokazuje, že priame zahraničné investície majú pozitívny dopad na ekonomický rast priamo a nepriamo. Priamo prostredníctvom kanálov opísaných vyššie, nepriamo prostredníctvom posilnenia obchodu a exportu krajiny. Navyše dokazujú, že rastový efekt priamych zahraničných investícií je podmienený úrovňou hostiteľských krajín s rozvinutým ľudským kapitálom.

Zdanenie práce taktiež ovplyvňuje investičné rozhodnutia firiem. Kaplow (2008) konštatuje, že tento typ zdanenia je jeden z najdôležitejších faktorov určujúcich nielen charakteristiku trhu práce, blahobyt ekonomických agentov, ale aj kapitálovú akumuláciu. Feld a Heckemeyer (2011) potvrdzujú, že vysoká miera zdanenia práce odradzuje spoločnosti od realizácie investícií. Negatívny vplyv zdanenia práce na ekonomický rast potvrdzuje napr. Dackehag a Hansson (2012).

Macek (2018) na základe výsledkov regresnej analýzy prichádza k záveru, že zdanenie práce reprezentované príspevkami na sociálne zabezpečenie a osobnými dôchodkovými daňami, je dokonca najviac škodlivé pre ekonomický rast v rámci krajín OECD. Vysvetľuje to prostredníctvom (i) vplyvu zdanenia práce na tvorbu úspor ako základného zdroja investícií

a (ii) z dôvodu rastu nákladov práce v dôsledku ktorého firmy upúšťajú od realizácie investičných aktivít a dochádza k zmene kapitálovej akumulácie. Vyššie uvedené dokumentuje aj príspevok Leibfritz, Thornton a Bibbee (1997), ktorí vnímajú úspory ako kľúčový faktor dlhodobého ekonomického rastu, pričom Engen, Gale a Scholz (1996) považujú v tomto prípade za kľúčové motivačné nástroje na tvorbu úspor vo forme daňových úľav. Avšak tieto stimuly musia znižovať daňové príjmy v nižšej miere v porovnaní s nárastom úspor. Bebavý, Maseli a Veselková (2014) prichádzajú k záverom, že zníženie miery zdanenia práce má pozitívny dopad na trh práce, kapitálovú akumuláciu, ekonomický rast, a tým pádom aj na celú spoločnosť.

Záverom je možné konštatovať, že primárny cieľ daňovej politiky spočíva v stimulácii ekonomického rastu, pričom podpora prílevu investícií, ovplyvňovanie štruktúry kapitálu, resp. čiastočná tvorba sociálnej politiky patria medzi ciele sekundárne (Cordes, Ebel a Gravelle, 2005). Význam daňovej politiky je možné vnímať aj v rámci existencie daňových princípov, kde daňovú efektívnosť a daňovú spravodlivosť je možné považovať za hlavné princípy moderných daňových systémov, ktoré je nutné rešpektovať pri tvorbe, resp. modifikácii daňových systémov (Pavel a Vítek, 2015).

Pri úprave daňových pravidiel je nutné brať do úvahy aj fakt, že vybrané prvky daňového systému a ich nesprávne nastavenie môže ovplyvniť rozsah finančnej krízy, pričom medzi tieto prvky môžeme zaradiť daňové stimuly, zdaňovanie finančných inštitúcií či daňová konkurencia (Szarowska, 2013) a taktiež ich dopad na verejný dlh v zmysle stimulácie ekonomického rastu (Murín, 2018).

Taktiež je nutné rešpektovať fakt, že daňová neistota, tj. nesystematická a nepodložená zmena charakteristík daňového systému, môže pre ekonomiku daného štátu predstavovať omnoho závažnejší problém ako je samotná výška zdanenia.

III. Daňová neistota a jej sledovanie

Predložený príspevok sa zaoberá problematikou daňovej neistoty. Jeho prioritou je navrhnuť konštrukciu ukazovateľa, ktorý by bol schopný aproximácie veľkosti daňovej neistoty v danom roku a v danej krajine. Jedná sa o pilotný projekt budúceho rozsiahleho výskumu, ktorého cieľom bude vytvoriť dataset medzinárodne porovnateľných údajov o vývoji daňovej neistoty pre krajiny OECD. Náš návrh takéhoto ukazovateľa vychádza z legislatívnej neistoty, ktorá je reprezentovaná frekvenciou úprav (novelizácií) hlavných korešpondujúcich zákonných noriem. Podobný prístup využívajú aj Baker *et al.* (2013), avšak tí pre svoj index neistoty hospodárskej politiky využívajú aj ďalšie rozmery, nie len daňovo-legislatívny. Je však pravdou, že konštruovať ukazovateľ neistoty hospodárskej politiky je podstatne rozsiahlejšou úlohou. Citovaní autori tak ďalej využívajú textovú analýzu najdôležitejších periodík, v ktorých vyhľadávajú a posudzujú výskyt kľúčových slov a rozdiely medzi predikciami o vývoji inflácie a veľkosti vládnych výdavkov. Čisto právnej neistote sa venuje napr. Lang (2017), ktorý skúma jej dopad na blahobyt spoločnosti. Legálnu neistotu definuje ako neznalosť legality, resp. sankcie za určitý typ konania. Lang však nevytvára žiadny index. Teoreticky poukazuje na to, že určitá miera neistoty môže byť prospešná pre spoločenský blahobyt. Tento názor, byť zjavne opodstatnený, je v rozpore so štandardným vnímaním neistoty, najmä v súvislosti s hospodárskou politikou ako zdroja novej neefektivity (Osofsky, 2011).

V našom pohľade vytvára daňovú neistotu legislatívec. To jest entita, ktorá má v moci vytváranie všeobecne záväzných a platných pravidiel daňovej politiky. V prípade, že nedochádza k častým úpravám platných noriem, potom je na daňový systém možné nazerať ako za nevytvárajúci neistoty. V tejto oblasti napr. Pagone (2009) uvádza, že istá miera neistoty je nevyhnutelná, avšak akákoľvek neistota nad túto úroveň vytvára zbytočné náklady pre spoločnosť. V súvislosti s Lagnovým (2017) vymedzením neistoty je zřejmé, že zmena

zásadnej právnej úpravy konkrétnej dane vyvolá neistotu, kým sa výklad zmien ustáli. Ide najmä o možné rozdiely medzi tým, ako si zmenu pravidla vysvetlí subjekt pravidla a ako ju bude vnímať a posudzovať konkrétny správny orgán alebo súd.

Vnímajúc právnu neistotu ako najzásadnejšiu pre hodnotenie daňovej neistoty, pristupujeme aj k tvorbe ukazovateľa daňovej neistoty. Kotlán, Němec a Machová (2019) vymedzujú 4 hľadiská, ktoré by mal rešpektovať ukazovateľ právnej neistoty. Konkrétne ide o systémové hľadisko, dlhodobé hľadisko a strednodobý a krátkodobý pohľad. Systémové hľadisko zachytáva veľmi zásadné zmeny danej oblasti práva. Jedná sa o také zmeny, ktoré sú porovnateľné napr. s rekonštrukciou súkromného práva v Českej republike účinnou od roku 2014. Dlhodobé hľadisko sa týka podstatných dlhodobých, avšak nie esenciálnych zmien danej právnej oblasti. Vo vzťahu k českým reáliám ide ku príkladu o zavedenie elektronickej evidencie tržieb (EET). Hľadisko strednodobé vychádza z analýzy platných noriem a ich zmien. Nejedná sa tak o vytváranie nových pravidiel, ale o zmenu stávajúcich a úpravu novo vzniknutých skutočností, na ktoré musí alebo by mal zákonodarca reagovať. Z pohľadu ukazovateľa daňovej neistoty tak pôjde o zmeny noriem, ktoré sa priamo dotknú veľkosti efektívnej daňovej sadzby. Posledné hľadisko, krátkodobé, je predstavované zmenami tých pravidiel, ktoré nie sú natoľko podstatné, aby boli expertnou analýzou posúdená ako zmena spadajúca do ktoréhokoľvek z predchádzajúcich troch hľadísk. Citovaný autori vo svojom príspevku pracujú s právnou neistotou zo strednodobého a krátkodobého hľadiska a expertnou analýzou posudzujú iba zákonné normy. Nevenujú svoju pozornosť normám s právnou silou nižšou, akou disponuje zákon (Harvánek a kol. 2013).

Náš príspevok preberá metodický postup Kotlán, Němca a Machovej (2019). Preto je nutné upozorniť, že konštrukcia ukazovateľa daňovej neistoty disponuje niekoľkými výraznými zjednodušeniami. Za hlavný je považovaný rozmer neistoty, s ktorým pracujeme. Zameriavame sa čisto na právnu neistotu, a tú posudzujeme pomocou počtu zmien pravidiel zo strednodobého a krátkodobého hľadiska. Napr. Zangari *et al.* (2017) uvádzajú, že daňová neistota, byť vyjadrená pomocou právnej neistoty, je generovaná nie len samotnou frekvenciou a rozsahom zmien, ale aj spôsobom, akým sú tieto zmeny schvaľované a realizované. Príslušná autorita by tak mala dbať o čo najväčšiu transparentnosť pripravovaných zmien. Jednoznačne by mala usilovať o vhodné načasovanie a dostatočnú komunikáciu zámeru a dôvodov, ktoré ku zmene viedli. V kontexte českých alebo slovenských reálií určite nie je vhodné v otázkach daňových pravidiel a vytvárania neistoty využívať skrátené legislatívne konanie a iné postupy. Najmä v poslednom období v iných právnych otázkach, dochádza k situáciám, kedy slovenské legislatívne teleso využíva rôzne neštandardné postupy k schvaľovaniu nových zákonných noriem relatívne často. Ako príklad môže byť uvedený proces schvaľovania novely zákona č. 208/2019 Z. z., ktorým sa upravuje zákon o politických stranách a politických hnutiach (Folentová, 2019). Takéto a podobne neštandardné konanie v otázkach daňových pravidiel jednoznačne vytvára neistotu, ktorá je ďaleko vyššia, ako nevyhnutelná (Pagone, 2009).

Ďalším zjednodušením vnímania daňovej neistoty pomocou zvoleného postupu, je posudzovanie iba zákonných noriem a rešpektovanie iba strednodobého a krátkodobého hľadiska. Vzhľadom k časovej dimenzii dát, ktoré v práci sledujeme,³ sa však nemusí jednať o výrazné obmedzenie. Navyše, vzhľadom k povahe daňovej problematiky môže byť analýza noriem zákonnej sily postačujúca. Je však naozaj vhodné byť si vedomý týchto možných nedostatkov už v úvode návrhu konštrukcie ukazovateľa daňovej neistoty.

Daňová neistota v Českej republike

Tak ako už bolo spomenuté, v tejto práci využívame prístup Kotlán, Němec a Machová (2019), ktorý daňovú neistotu modifikuje pomocou právnej neistoty. Z ich práce získavame aj potrebné

³ Analýza, vďaka ktorej bude vytvorený ukazovateľ daňovej neistoty, je realizovaná pre časové obdobie 2004 až 2016.

dáta, ktoré vznikli ako výsledok expertnej analýzy korešpondujúcich právnych noriem, konkrétne zákonov. O týchto dátach platí všetko uvedené v predchádzajúcej časti.

Za daň považujeme takú platbu, ktorá spĺňa nasledovné definíčné znaky. Je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, ktorá je vyberaná v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov. Podľa takejto definície môže byť problematickejšie určiť, či príspevky na sociálne poistenie a zdravotné poistenie považovať za daň alebo nie. Príspevok na sociálne zabezpečenie spĺňa nami uvedenú definíciu. Pri zdravotnom poistení je nutné rozdeliť ho na časť, ktorú si platí zamestnanec a časť, ktorú platí za zamestnanca zamestnávateľ. Prvé nie je možné jednoznačne považovať za daň, a preto nevstupuje táto časť do nami realizovanej analýzy. Druhé spĺňa z pohľadu zamestnávateľa takmer všetky znaky uvedené vyššie, a preto by bolo možné ho považovať za daň. V tomto príspevku však zdravotné poistenie z analýzy vynecháme najmä z dôvodu, že v sektore povinného poistenia figurujú aj súkromné podniky, z čoho môže vniknúť problematika naplnenia poslednej podmienky.

Daňovú neistotu v danom roku zachycuje počet zmenených paragrafov príslušných zákonov v danom roku. Analýzu realizujeme pre Českú republiku v čase od roku 2004 do roku 2016. Kotlán, Němec a Machová (2019) disponujú dlhšou časovou radou pre niektoré konkrétne dane. Napr. pre daň z príjmu fyzických a právnických osôb už od roku 1993. V tomto príspevku sme sa rozhodli realizovať analýzu pre časové obdobie, v ktorom máme pozorovania pre všetky typy daní.⁴

Sledujeme 3 typy zmien príslušných právnych predpisov, ktoré vymedzujú režim konkrétnej dani. Menovite sú to zásadné zmeny, zmeny ostatné a zmeny celkom. Pre zásadné zmeny platí, že sú to také zmeny paragrafov či odstavcov právnych predpisov, ktoré menia veľkosť efektívneho zdanenia, pričom Kotlán, Němec a Machová (2019) rozlišujú ešte všeobecné a špecifické zmeny. Pre všeobecné zmeny zásadné platí, že je to zmena, ktorá je typovo spoločná všetkým typom daní, napr. zmena sadzby dane. Špeciálne zmeny sú také úpravy právnej úpravy, ktoré sú typické pre konkrétny typ dane (odpočítateľné položky, registračná povinnosť, atď.).

Pomerne zásadnou zmenou v porovnaní s pôvodnými dátami je, že pre každý typ dane autori dát uvažujú rozdielnu váhu ostatných zmien a vážené zmeny zaokrúhľujú na celé čísla. V tomto príspevku sme pre váhu ostatných zmien zvolili aritmetický priemer váh uvedených vo všetkých typoch daní, s ktorými pracujú Kotlán, Němec a Machová (2019). Veľkosť váhy ostatných zmien je tak v tomto príspevku na úrovni 0,2. Na rozdiel od pôvodných dát, nezaokrúhľujeme vážené ostatné zmeny na celé čísla, a tým pádom ani zmeny celkom. Pre konštrukciu ukazovateľa tak získame dáta s väčším rozsahom a presnosťou, akou disponovali pôvodné dáta.

Tabuľka 1 Daňové zmeny u dane z príjmu fyzických osôb.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmena zásadná	6	2	1	3	0	1	1	12	0	3	2	4	3
Ostatné zmeny	11	9	7	12	5	17	11	5	2	15	11	2	4
Vážené ostatné zmeny	2,2	1,8	1,4	2,4	1	3,4	2,2	1	0,4	3	2,2	0,4	0,8
Zmeny celkom	8,2	3,8	2,4	5,4	1	4,4	3,2	13	0,4	6	4,2	4,4	3,8

Zdroj: Kotlán, Němec a Machová (2019)

⁴ Dáta a ich popis sú dostupné na adrese http://www.eaco.eu/wp-content/uploads/2016/05/Pol_000129_Technical_uiAppendix_II.pdf.

Tabuľka 1 zobrazuje vývoj daňovej neistoty, t. j. počet zmenených paragrafov, či odstavcov v zákone č. 586/1992 Sb. o daniach z príjmu, ktoré sa týkajú dane z príjmu fyzických osôb v danom roku. Ak by sme za nejaký normálny stav posudzovali priemernú hodnotu, tak frekvencia 4,6 bola prekročená v rokoch 2004, 2007, 2011 a 2013. Ostatné roky boli z pohľadu počtu celkových zmien podpriemerné.

Tabuľka 2 Daňové zmeny u dane z príjmu právnických osôb.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmena zásadná	9	6	6	5	1	4	3	6	2	6	1	1	3
Ostatné zmeny	26	18	12	20	14	34	13	34	7	27	23	14	14
Vážené ostatné zmeny	5,2	3,6	2,4	4	2,8	6,8	2,6	6,8	1,4	5,4	4,6	2,8	2,8
Zmeny celkom	14,2	9,6	8,4	9	3,8	10,8	5,6	12,8	3,4	11,4	5,6	3,8	5,8

Zdroj: Kotlán, Němec a Machová (2019)

Daň z príjmu právnických osôb je v Českej republike vymedzená rovnakým zákonom ako daň z príjmu fyzických osôb. Jedná sa o zákon č. 586/1992 Sb. Tabuľka 2 zobrazuje počet zmien prislúchajúcich paragrafov a odstavcov zákona, ktoré sa vzťahujú k zdaneniu príjmu právnických osôb. Posúdenie bolo realizované expertnou analýzou. Priemerným počtom zmien u dani z príjmu právnických osôb v sledovanom období dosiahol úroveň 8,02. Na rozdiel od predchádzajúcej dane, je v tomto prípade väčší výskyt rokov, ktoré disponujú väčším počtom zmien v porovnaní s priemerom. Toto platí pre roky 2004 – 2007, 2009, 2011 a 2013. Zvyšné roky sú podpriemerné.

Tabuľka 3 Daňové zmeny u dane z pridanej hodnoty.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmena zásadná	20	18	2	0	23	8	0	2	2	2	1	1	7
Ostatné zmeny	62	35	2	25	65	58	8	9	11	12	8	0	20
Vážené ostatné zmeny	12,4	7	0,4	5	13	11,6	1,6	1,8	2,2	2,4	1,6	0	4
Zmeny celkom	32,4	25	2,4	5	36	19,6	1,6	3,8	4,2	4,4	2,6	1	11

Zdroj: Kotlán, Němec a Machová (2019)

Jednou z najpodstatnejších daní z hľadiska príjmu do rozpočtu Českej republiky je daň z pridanej hodnoty. V úhrne za posledných 9 rokov tvorí viac ako 99 % z veľkosti príjmu, ktoré vláda Českej republiky získa na daniach z príjmu a majetku. Celkový výnos v rokoch 2015 a 2016 tvoril 22 % celkového daňového výnosu (OECD, 2018). Daň z pridanej hodnoty sa v Českej republike riadi zákonom č. 235/2004 Sb., o dani z pridanej hodnoty. Tabuľka 3 zobrazuje vývoj zmien toho zákona. V priemere došlo k 11,46 zmenám za rok. Z dát uvedených v tabuľke 3 vyplýva, že takto vysoký priemer bol dosiahnutý najmä kvôli výraznému počtu zmien v roku 2004 a 2008. Nad úroveň priemernej hodnoty boli ešte roky 2005 a 2009. Po odstránení týchto hodnôt by priemerný počet zmien dosiahol hodnotu 4. Je vidieť, že v daných rokoch došlo k výrazným zmenám, pre ktoré v logike Langa (2017) vznikala výrazná neistota, kým sa ustálil výklad vytvorených zmien.

Spotrebné dane sú dôležitou súčasťou daňovej sústavy Českej republiky. Okrem fiškálnych cieľov sú využiteľné aj pre iné ciele hospodárskej či inej politiky. Netvorí síce tak veľký príjem do verejného rozpočtu, avšak nie je ani zanedbateľný. Podľa dát z Eurostatu (2019) tvoria spotrebné dane cca 10 % celkových príjmov sektoru verejnej správy v Českej republike. Režim spotrebných daní upravuje zákon č. 235/2003 Sb., o spotrebných daniach. V tabuľke 4 sú uvedené počty zmien zákona o spotrebných daniach v rokoch 2004 až 2016. Priemerný počet zmenených paragrafov a odstavcov je 11,6. V porovnaní s daňou z pridanej hodnoty však nie sú pre dáta tak typické odľahlé hodnoty. Jediný výraznejšie vyšší počet je zaznamenaný v roku

2005, kedy došlo podľa našej metodiky k celkovo až k 24 úpravám. Najnižší počet zmien (4,8) bol realizovaný v roku 2008. Napriek podobnej veľkosti priemeru s daňou z pridanej hodnoty sú pozorované hodnoty ďaleko menej variabilné.

Tabuľka 4 Daňové zmeny u spotrebných daní.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmena zásadná	1	3	2	2	1	5	1	4	1	1	2	4	0
Ostatné zmeny	44	105	60	24	19	26	52	48	82	49	60	25	25
Vážené ostatné zmeny	8,8	21	12	4,8	3,8	5,2	10,4	9,6	16,4	9,8	12	5	5
Zmeny celkom	9,8	24	14	6,8	4,8	10,2	11,4	13,6	17,4	10,8	14	9	5

Zdroj: Kotlán, Němec a Machová (2019)

Tabuľka 5 zobrazuje poslednú zložku našej analýzy v tejto časti príspevku. Jedná sa o príspevok na sociálne zabezpečenie. Príspevok na sociálne zabezpečenie je v Českej republike vymedzený zákonom č. 589/1992 Sb., o poistení na sociálne zabezpečenie a príspevku na štátnu politiku zamestnanosti. Podľa dát uvedených v tabuľke 5 vieme, že priemerná ročná zmena sledovaného zákona dosiahla hodnoty 8,45. Najvyšší počet zmien (14,6) bol zaznamenaný v roku 2006. Najnižší počet zmien (0,8) bol realizovaný o rok skôr, to jest v roku 2005.

Tabuľka 5 Daňové zmeny u príspevku na sociálne zabezpečenie

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmena zásadná	0	0	9	5	1	9	2	10	1	1	1	1	1
Ostatné zmeny	5	4	28	14	6	9	8	22	6	4	7	10	1
Vážené ostatné zmeny	1	0,8	5,6	2,8	1,2	1,8	1,6	4,4	1,2	0,8	1,4	2	0,2
Zmeny celkom	1,0	0,8	14,6	7,8	2,2	10,8	3,6	14,4	2,2	1,8	2,4	3,0	1,2

Zdroj: Kotlán, Němec a Machová (2019)

Prezentované dáta sú zásadné pre ďalší postup v návrhu ukazovateľa daňovej neistoty. Popis vývoja týchto dát sa môže zdať povrchný. Iba jednoduchú deskripciu dát realizujeme najmä z dôvodu, že pre cieľ príspevku nie je potrebné bližšie popisovať dôvody stojace za rôznou frekvenciou a počtom zmien konkrétnych právnych predpisov. Pre potreby príspevku nás zaujímajú iba informácie uvedené vyššie.

IV. Meranie daňovej neistoty v Českej republike

Počty zmien zákonov, ktoré sa týkajú konkrétnych daní môžu byť vhodným aproximátorom daňovej neistoty, vytvorenej zo strany zákonodarcu. Avšak, ak by sme chceli vytvoriť ukazovateľ, ktorý by hovoril o celkovej neistote, obyčajné počty zmien príslušných zákonných predpisov by nám nemuseli ponúknuť najsprávnejší výsledok. Ak vnímame daňovú záťaž, ako komplexný výsledok rôznych činiteľov, potom je zrejmé, že by takýto postup nebol postačujúci. Obzvlášť, ak by mal byť ukazovateľ použiteľný pre medzinárodnú komparáciu, mohli by sme pomocou obyčajného sčítania zmien získať zavádzajúce výsledky.

Stačí si predstaviť situáciu, kedy v dvoch krajinách (A, B) fungujú len dve dane (1, 2). V krajine A je daň 1 nosnou daňou, a takmer celková daňová záťaž je realizovaná pomocou tejto dane. Daň 2 predstavuje akúsi doplnkovú daň. Dajme tomu, že v skúmanom roku sa v krajine A vôbec nezmení systém fungovania dane 1 a pri dani 2 dôjde k piatim zásadným zmenám. V krajine B je situácia opačná. Ich daňový výnos jednoznačne závisí na dani 2. Podobne ako krajina A, prebehne pri dani 2 k piatim úpravám, no daň 1 sa nezmení. Ukazovateľ, ktorý by sčítal počty zmien právnych úprav by vyhodnotil daňovú neistotu v oboch krajinách rovnako.

Je však jasné, že daňový mix sa medzi krajinami môže výrazne líšiť. Dokonca tak radikálne, ako ukazuje náš príklad. Pri konštrukcii musíme túto rozdielnosť zohľadniť.

Ako možné riešenie problému predstaveného v príklade vyššie sa naskytuje vytvoriť váženú sumu, respektíve vážený priemer zmien. Najjednoduchšie zloženie váh pre jednotlivé druhy daní by bolo podľa podielu na celkovom daňovom výnose. Tento postup, byť vhodnejší, ako obyčajný súčet či priemer, nedisponuje subjektívnym rozmerom vnímania daňovej záťaže. Kotlán a Machová (2012) vytvárajú ukazovateľ daňovej záťaže, ktorý kombinuje tvrdé dáta s mäkkými dátami, získanými z expertného dotazovania. Jedná sa o World Tax Index (WTI). Veľkou výhodou WTI je, že okrem samotného vývoja daňovej záťaže, autori ukazovateľa zverejňujú váhy pre jednotlivé typy daní. Práve tieto váhy vznikli ako výsledok výskumu, cieleného na expertov v daňovej oblasti a v porovnaní s hodnotami podielu výnosov konkrétnych daní, ponúkajú presnejší obraz o rozložení daňovej záťaže naprieč daňovým mixom.

Kotlán a Machová (2012) vymedzujú 5 základných typov daní. Konkrétne ide o i) osobnú dôchodkovú daň (PIT), ktorá zachytáva daňové zaťaženie príjmu domácností, ii) korporátnu dôchodkovú daň (CIT), sledujúcu daňové zaťaženie korporácií, iii) daň z pridanej hodnoty (VAT), iv) majetkové dane (PRO) a v) ostatné dane zo spotreby alebo tiež spotrebné dane (OCT). Pre krajiny OECD uvádzajú váhy týchto daní v intervale od 0 po 1, tak aby suma váh bola rovná 1. Neskôr Machová a Kotlán (2013) vylepšujú metodiku WTI a publikujú novšie dáta indexu a veľkosti jednotlivých váh.

V tomto príspevku budeme pracovať s váhami pre jednotlivé typy daní, ktoré boli určené Konôpkovou a Búčekom (2018). Autori výrazne modernizujú prístup a metodológiu stanovenia váh WTI. Vo svojej práci používajú niekoľko metód. Po konzultácií s autormi sa spoliehame na výsledky principal components analysis (PCA). Tabuľka 6 zobrazuje váhy pre konkrétne zložky WTI.

Tabuľka 6 Váhy jednotlivých typov daní.

Kategória	PIT	CIT	VAT	PRO	OTC
Váha	0,209	0,302	0,170	0,102	0,197
Poradie_WTI	2	1	4	5	3

Zdroj: Konôpková a Buček. (2018)

Súčasťou PIT je okrem daní z príjmu fyzických osôb aj príspevok na sociálne zabezpečenie. Kotlán a Machová (2012) uvádzajú spolu s váhami hlavných skupín aj váhy subindikátorov. V citovanej práci má ukazovateľ PIT 5 subindikátorov. Jedná sa o i) nominálnu sadzbu dane, ii) progresivitu sadzby dane, iii) odpočítateľné položky zo základu dane, iv) príspevky na sociálne zabezpečenie, v) administratívna záťaž. Prvé tri body sa priamo týkajú dane z príjmu fyzických osôb. Príspevku na sociálne zabezpečenie je venovaný samostatný bod, označený ako iv. Posledná časť PIT sa môže týkať ako dane z príjmu, tak aj príspevku na sociálne zabezpečenie. Preto boli váhy čiastkových ukazovateľov prepočítané bez časti v. Pre agregáciu daňových zmien z tabuľky 1 a tabuľky 5 do spoločnej časovej rady, ktorú by bolo možné prevážiť váhami z WTI, boli použité nasledovné váhy. Pre daňové zmeny uvedené v tabuľke 1 je váha prepočítaná na 0,722 a pre daňové zmeny príspevku na sociálne zabezpečenie 0,278. Výsledok agregovania dane z príjmu fyzických osôb a príspevku na sociálne zabezpečenie je uvedený v tabuľke 7.

Tabuľka 7 Daňová neistota u PIT podľa WTI

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zmeny celkom	6,2	3,0	5,8	6,1	1,3	6,2	3,3	13,4	0,9	4,8	3,7	4,0	3,1

Zdroj: vlastné výpočty

Pre vytvorenie ukazovateľa daňovej neistoty tak kombinujeme dáta v tabuľkách 1 až 5⁵ s váhami zložiek WTI, prezentovanými v tabuľke 6. Výsledný ukazovateľ je tak váženým priemerom dostupných dát. Výsledok kalkulu pre Českú republiku v rokoch 2004 až 2016 zachycuje nasledujúca tabuľka.

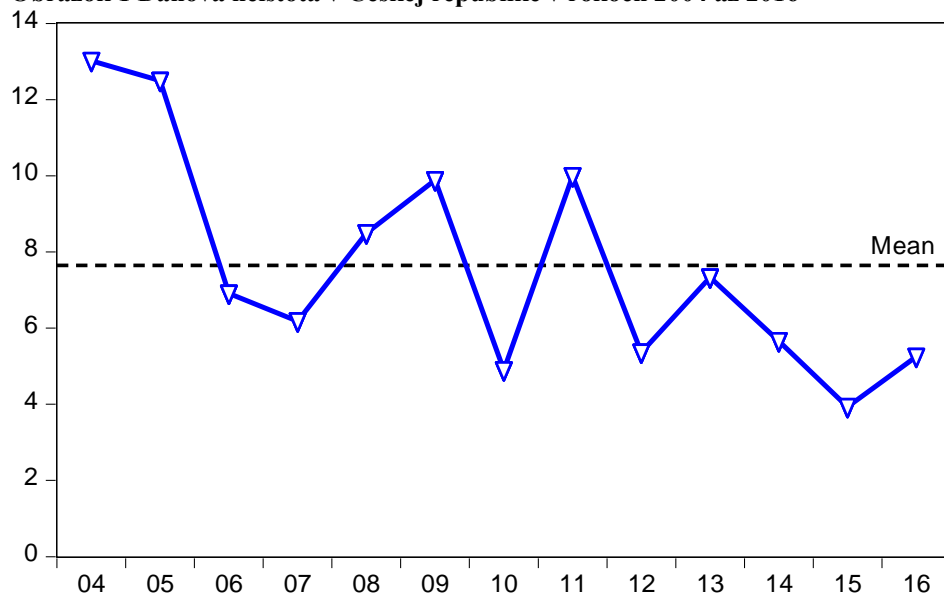
V tabuľke 8 sú uvedené výsledky nami navrhnutého ukazovateľa daňovej neistoty pre Českú republiku. Pod hodnotami daňovej neistoty sú dopočítané jej štandardizované hodnoty. Pre posúdenie vývoja v jednej krajine, majú štandardizované hodnoty význam

Tabuľka 8 Daňová neistota v Českej republike v rokoch 2004 až 2016

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Daňová neistota	13,02	12,50	6,91	6,18	8,49	9,89	4,90	9,99	5,36	7,33	5,66	3,93	5,25
Štandardizované skóre	1,84	1,66	-0,25	-0,50	0,29	0,77	-0,94	0,80	-0,78	-0,11	-0,68	-1,27	-0,82

Zdroj: vlastné výpočty

Avšak pre komparáciu viacerých ekonomík štandardizácia neponúka dostatočné benefity. Nami navrhnutý ukazovateľ môže nadobúdať hodnôt od nuly, teoreticky po nekonečno. Vzhľadom ku konštrukcii ukazovateľa sú však veľmi vysoké hodnoty nepravdepodobné.

Obrázok 1 Daňová neistota v Českej republike v rokoch 2004 až 2016

Zdroj: vlastné výpočty

Vývoj daňovej neistoty, nami navrhnutého ukazovateľa, v Českej republike medzi rokmi 2004 až 2016 je zobrazený v obrázku 1. Z obrázku 1 plynie, že v rokoch 2004 a 2005 bola daňová neistota v Českej republike pomerne vysoká. Za nadpriemerné hodnoty môžu byť považované tiež roky 2008, 2009 a 2011. Vo všeobecnosti je možné tvrdiť, že od vstupu Českej republiky do EÚ daňová neistota vykazuje mierne klesajúci trend.

⁵ Presnejšie povedané v tabuľkách 2 až 4 a v tabuľke 7.

Byť je ekonomika sebe viac orientovaná na trh, pokiaľ je zmiešanou ekonomikou, tak dane sú jej neodmysliteľnou súčasťou. Daniam sa v skutku nie je možné vyhnúť. Tvoria časť cien výrobkov a služieb, odvádzajú sa z príjmov z práce a ostatných výrobných faktorov, či platia podľa majetku, ktorý subjekt vlastní. V modernej hospodárskej politike platí, že dane by mali spôsobovať čo možno najnižšie distorzie a ekonomickú záťaž. Viacero ekonómov sa potom pokúša skúmať, aký je vplyv konkrétnych daní napr. na spotrebu domácností, úspory, či ekonomický rast. Podľa empirických štúdií nie je možné jednoznačne prijať konsenzus. V literatúre však prevláda názor, že oproti veľkosti samotnej môžu byť ďaleko nevhodnejšie časté zmeny daňového systému. Zmeny pravidiel vytvárajú totižto neistotu. Neistota ohľadom daní je pre ekonomické subjekty veľkým problémom. Čím častejšie zmeny, tým viac zdrojov musia firmy do daňovej oblasti alokovať. Aj Barro (1999) sa domnieva, že časté zmeny daní vedú k výraznému nárastu strát mŕtvej vlády. Z jeho pohľadu by mala vláda upravovať daňové zaťaženie iba v prípade, ak sa rozhodne natrvalo zmeniť svoju výdavkovú politiku. V prípade krátkodobých výkyvov by vláda jednoznačne mala vytvárať deficit, resp. dlh.

Časté zmeny akýchkoľvek pravidiel naozaj vytvárajú neistotu. Nie je však zrejmé, akým postupom túto neistotu merať. Preto bolo cieľom tohto príspevku navrhnúť spôsob merania daňovej neistoty. Z nášho pohľadu je možné neistotu zameniť s počtom zmien, ktoré legislatívca v danom roku vytvorí. Na každú takúto zmenu sa ekonomické subjekty musia pripraviť a každá zmena vyvolá stratu mŕtvej váhy v podobe nevyužitia daných zdrojov na produktívnu činnosť. Vnímame tak daňovú neistotu cez jej právny rozmer. Nami navrhnutý ukazovateľ, v tejto časti výskumu iba pre Českú republiku v rokoch 2004 až 2016, je v podstate váženým priemerom počtu zmien paragrafov príslušných právnych predpisov majúcich silu zákona. Váhy pre jednotlivé dane boli použité z ukazovateľa World Tax Index, ktorý reflektuje okrem objektívnych a tvrdých dát, aj tie subjektívne, mäkké dáta (Konôpková a Buček, 2018). Náš ukazovateľ tak zohľadňuje nie len počet zmien, ktorým sa subjekty museli v danom roku prispôbiť, ale aj ich váhu v celkovom daňovom zaťažení. Najväčšia daňová neistota panovala v Českej republike v období vstupu, resp. tesne po vstupe do EÚ. Od tej doby daňová neistota vykazuje klesajúci trend. Bude zaujímavé, aplikovať tento postup na väčšiu vzorku krajín a testovať kvality nášho ukazovateľa.

Financovanie

Tento článok vznikol s finančnou podporou z projektu špecifického výskumu Masarykovej univerzity MUNI/A/1131/2018 s názvom Čo robia politici zle? Vybrané problémy verejných financií vo vzťahu k ekonomickému rastu vyspelých krajín sveta.

Literatúra

Baker, S. R., Bloom, N., Davis, S. J. (2013). *Measuring Economic Policy Uncertainty*. Chicago Booth Research Paper No. 13-02. Dostupné z http://www.policyuncertainty.com/media/EPU_BBD_2013.pdf (21. 03. 2019).

Barro, R. J. (1999). Notes on Optimal Debt Management. *Journal of Applied Economics*. November 1999, 2, 281-289.

Beblavý, M., Maselli, I., Veselková, M. *The Future of Labour in Europe*. Brussels: Centre for European Policy Studies.

Behname, M. (2012). Foreign Direct Investment and Economic Growth: Evidence from Southern Asia. *Atlantic Review of Economic*, 2(1), 1-14.

Blin, M., Ouattara, B. (2009). Foreign Direct Investment and Economic Growth in Mauritius: Evidence from Bounds Test Cointegration. *Internatiolan Economics*, 117(1), 47-61.

Borensztein, E., Gregorio, D. J., Lee, J-W. (1995). How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth? *National Bureau of Economic Research*, Working Paper No. 5057.

Cordes, J., Gravelle, R., Gravelle J. (2005). *The Encyclopedia of Taxation and Tax Policy* (2nd ed.). Washington: The Urban Institute Press.

Dackehag, M., Hansson, A. (2012). Taxation of Income and Economic Growth: An Empirical Analysis of 25 Rich OECD Countries. *School of Economics and Management*, Working Paper No. 2012:6.

Dogan, E. (2013). Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Time Series Analysis of Turkey, 1979-2011. *Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 3(2), 239-252.

Engen, E., Gale, W., Scholz, J. (1996). The Illusory Effects of Saving Incentives on Saving. *Journal of Economic Perspectives*, 10(4), 113-138.

Feld, L. P., Heckemeyer, J. H. (2011). FDI and Taxation: A Meta Study. *Journal of Economic Surveys*, 25(2), 233-272.

Folentová, V. (2019). Zákon, ktorý znevýhodní nové strany, schválili za deň. Podporili ho aj kollárovci a kotlebovci. *Denník N*. Dostupné z <https://e.dennikn.sk/1511915/zakon-ktory-ma-znevychodnit-nove-strany-schvalili-za-den-podporili-ho-aj-kollarovci-a-kotlebovci/> (22. 04. 2019).

Harvánek, J. a kol. (2013). *Právni teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Iamsiraroj, S., Ulubasoglu, M. A. (2015). Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Real Relationship or Wishful Thinking? *Economic Modelling*, 51(C), 200-213.

Johansson, Åsa et al. (2008). Tax and Economic Growth. *OECD Economics Department*. Working Paper No. 620.

Kaplow, L. (2008). *The Theory of Taxation and Public Finance*. Princeton: Princeton University Press.

Konôpková, Z., Buček, J. (2018). World Tax Index: Results of the Pilot Project. In L. Váchová, V. Kratochvíl. *The 36th International Conference Mathematical Methods in Economics, Conference Proceedings*. Praha: MatfyzPress, 240-245.

Kotlán, I., Machová, Z. (2012). World Tax Index: Methodology and Data. *DANUBE: Law and Economics Review*, 3(2), 19-33.

Kotlán, I., Němec, D., Machová, Z. Právni nejistota v daňové oblasti a její dopady na nabídku práce v České republice. *Politická ekonomie*, 67(4), 371-384.

Lanaspa, L., Pueyo, F., Sanz, F. (2008). Foreign Direct Investment, Industrial Location and Capital Taxation. *The Annals of Regional Science*, 42(2), 413-423.

Lang, M. (2017). Legal Uncertainty as a Welfare Enhancing Screen. *European Economic Review*, 91, 274-289.

Lee, Y., Gordon, R. (2005). Tax Structure and Economic Growth. *Journal of Public Economics*, 89(5), 638-658.

Leibfritz, W., Thornton, J., Bibbee, A. Taxation and Economic Performance. *OECD Economic Department*, Working Paper No. 176.

Lucas, R., Stokey, N. (1983). Optimal fiscal and monetary policy in an economy without capital. *Journal of Monetary Economics*. 12(1), 55-93.

- Macek, R. (2008). Labour Taxation and Its Impact on Economic Growth: Complex Analysis. *DANUBE: Law, Economics and Social Issues Review*, 9(1), p. 49-61.
- Machová, Z., Kotlán, I. (2013). World Tax Index: New Methodology for OECD Countries, 2000-2012. *DANUBE: Law, Economics and Social Issues Review*, 4(2), pp. 165-179.
- Matei, G., Pirvu, D. (2009). The Prospects of the Corporate Taxation Agreement in the European Union. *Theoretical and Applied Economics*. Discussion Paper.
- Mendoza, E. G. et al. (1997). On the Ineffectiveness of Tax Policy in Altering Long-Run Growth: Harberger's Superneutrality Conjecture. *Journal of Public Economics*, 66(1), 99-126.
- Milesi-Ferreti, G. M., Roubini, N. (1998). Growth Effects of Income and Consumption Taxes. *Journal Money, Credit and Banking*, 30(4), 721-744.
- Mintz, J., Wilson, T. (2000). *Taxes, Efficiency and Economic Growth*. Toronto: Institute for Policy Analysis.
- Moudatsou, A. (2003). Foreign Direct Investment and Economic Growth in the European Union. *Journal of Economic Integration*, 18(4), 689-707.
- Murín, M. (2018). Vplyv verejného dlhu a jeho štruktúry na ekonomický rast vybraných vyspelých krajín. *Politická ekonomie*, 66(2), p. 178-200.
- OECD. (2018). *Revenue Statistics 2018 - the Czech Republic*. Dostupné z <https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-czech-republic.pdf> (23. 05. 2019).
- Osofsky, H. M. (2011). Multidimensional Governance and the BP Deepwater Horizon Oil Spill. *Florida Law Review*, 63, 1-62.
- Pagone, G. T. (2009). Tax Uncertainty. *Melbourne University Law Review*, 33(3), 886-907.
- Pavel, J., Vitek, L. (2015). Vyvolané náklady daňového systému v ČR. *Politická ekonomie*, 63(3), 317-330.
- Quére, A. B., Fotagné, L., Levréche-Révil, A. (2004). How Does FDI React to Corporate Taxation? *CEPII*. Working Paper.
- Szaroska, I. (2013). Can Tax Policy Co-Cause the Crisis? *Munich Personal RePEc Archive*, Working Paper No. 59780.
- Szarowska, I. (2011). The Effect of Tax Burden on Economic Growth in the European Union. *28th International Conference on Mathematical Methods in Economics*, 596-601.
- Zangari, E., Caiumu, A., Hemmelgarn T. (2017). *Tax Uncertainty: Economic Evidence and Policy Responses*. Taxation Papers working paper No. 67. Luxemburg: European Commission. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_paper_67.pdf (03. 05. 2019).
- Zimčík, P. (2016). Velikost veřejného sektoru a ekonomický růst. *Politická ekonomie*, 64(4), 439-450.

